

УДК 69:65.016

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2019-6.17>

Кононова О.Є.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та маркетингу,
здобувач кафедри менеджменту, управління проектами і логістики,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Стратегічне управління функціонуванням суб'єктів будівельної галузі має свої особливості і відрізняється певними нормативно-правовими вимогами, що висуваються до особливостей здійснення даного виду економічної діяльності. Дотримання вказаних вимог передбачає застосування певного організаційно-технічного механізму, передбаченого на стратегічному рівні. Вагому роль в складі вказаних вимог займають екологічні вимоги щодо дотримання норм гранично допустимих викидів суб'єктів будівельної галузі у навколишнє природне середовище, широкий перелік вимог стосовно державних будівельних норм за різними напрямками. Систематизація вищезазначених нормативно-правових вимог дозволить оцінити роль державного регулювання в сфері розробки та реалізації стратегій розвитку учасників будівельної галузі в Україні. Досліджено основні напрямки нормативно-правового забезпечення діяльності суб'єктів будівельної галузі, які впливають на зміст, характеристики їх стратегій розвитку на сучасному етапі функціонування механізму державного регулювання.

Ключові слова: реалізація, стратегія, стратегія розвитку, будівельна галузь, навколишнє середовище, екологічні вимоги, будівельні норми.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ СТРАТЕГИЙ РАЗВИТИЯ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ В УКРАИНЕ

Кононова А.Е.

Стратегическое управление функционированием субъектов строительной отрасли имеет свои особенности и отличается определенными нормативно-правовыми требованиями, предъявляемыми к особенностям осуществления данного вида экономической деятельности. Соблюдение указанных требований предусматривает применение определенного организационно-технического механизма, предусмотренного на стратегическом уровне. Весомую роль в составе указанных требований занимают экологические требования по соблюдению норм предельно допустимых выбросов субъектов строительной отрасли в окружающую среду, широкий перечень требований относительно государственных строительных норм по разным направлениям. Систематизация вышеупомянутых нормативно-правовых требований позволит оценить роль государственного регулирования в сфере разработки и реализации стратегий развития участников строительной отрасли в Украине. Исследованы основные направления нормативно-правового обеспечения деятельности субъектов строительной отрасли, которые влияют на содержание, характеристики их стратегий развития на современном этапе функционирования механизма государственного регулирования.

Ключевые слова: реализация, стратегия, стратегия развития, строительная отрасль, окружающая среда, экологические требования, строительные нормы.

FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE BUILDING INDUSTRY DEVELOPMENT STRATEGIES IN UKRAINE

Kononova Oleksandra

Strategic management of the functioning of the subjects of the construction industry has its own peculiarities and is distinguished by certain regulatory and legal requirements that are made to the peculiarities of the implementation of this type of economic activity. Compliance with these requirements implies the application of a certain organizational and technical mechanism provided at the strategic level. Environmental requirements for compliance with the emission limit values of the subjects of the construction industry in the environment, a wide range of requirements for state building standards in different directions play an important role in the composition of these requirements. The systematization of the above-mentioned regulatory requirements will allow assessing the role of state regulation in the development and implementation of development strategies for participants in the construction industry in Ukraine. The article investigates the main directions of regulatory support of the activity of subjects of the construction industry, which influence the content, characteristics of their development strategies at the current stage of functioning of the mechanism of state regulation. Consider the basic principles of regulatory regulation of environmental parameters of the construction industry in the provisions of state building codes,

environmental legislation in this direction and determine their impact on the planning and implementation of development strategies. The main composition of the regulatory documents regulating this field in Ukraine has changed in the context of the introduction of a European model of environmental impact assessment in the country. Researchers note that the transformation of Ukrainian legislation, which took place in 2017, allowed to create a mechanism of state regulation that is largely adapted to the requirements, EU standards in the field of environmental protection, the formation of a transparent system of permits for commercial objects (including construction industry), taking into account the targets of all parties that are interested (or uninterested) in their functioning.

Keywords: implementation, strategy, development strategy, construction industry, environment, environmental requirements, building codes.

Постановка проблеми. Адаптація європейської моделі оцінки впливу на довкілля пов'язане з прийняттям в 2017 р. Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», відповідних підзаконних актів, орієнтованих на забезпечення дотримання зобов'язань країни на міжнародній арені в контексті прийняття Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, природоохоронних угод ЄЕК ООН, положень Договору про Енергетичне Співтовариство тощо. Норми вказаного закону, за твердженням дослідників більш чітко та комплексно регулюють організаційно-правові засади оцінювання дії на довкілля під час здійснення певних видів господарської діяльності порівняно з попереднім законом, в якому на досить формальному рівні були визначені вказані аспекти. Розглянемо основні характеристики зазначеного закону щодо регулювання оцінки дії на навколишнє середовище з боку суб'єктів господарювання за видами планової економічної діяльності, об'єктами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти стратегії розвитку, у т. ч. і в будівельній галузі, досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: В. Вечеров, Х. Виссема, В. Божанова, Є. Гнатченко, Г. Гребньов, М. Гронська, Н. Іксарова, В. Євтеєва, А. Ключник, І. Литовченко, Г. Минцберг, О. Непомнящий, С. Нестеренко та ін., якими розглянуті сутність понять стратегія та управління в будівельній галузі, структура діяльності, створення служб у будівництві тощо. Проте вивчення

вітчизняного та світового досвіду розвитку суб'єктів господарювання будівництва не вирішує завдання розроблення універсального, простого у використанні інструментарію щодо розвитку управління діяльністю в будівельній сфері, що свідчить про необхідність дослідження поставленого питання.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних напрямків нормативно-правового забезпечення діяльності суб'єктів будівельної галузі, які впливають на зміст, характеристики їх стратегій розвитку на сучасному етапі функціонування механізму державного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед систематизованих характеристик виокремлено наступні (табл. 1):

1) визначення в чинному законодавстві (від 2017 р.) складу видів планової економічної діяльності, об'єктів, що потребують проведення оцінки дії на навколишнє середовище. Відмічено, що законодавством передбачено повний та вичерпний перелік таких видів діяльності, об'єктів, які підпадають під проведення такої оцінки в обов'язковому порядку. А саме, встановлено, що на законодавчому рівні (згідно Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [11]) передбачено здійснення оцінки дії на навколишнє середовище для двох категорій об'єктів та видів господарської діяльності, в т.ч. в сфері будівельної галузі:

Таблиця 1. Основні характеристики законодавчого регулювання оцінки дії на навколишнє середовище з боку суб'єктів господарювання за видами планової економічної діяльності, об'єктами за станом на 31.12.2019 р.

№ з/п	Характеристики	Підстава, врахування в положеннях нового законодавства України від 2017 р.	Підстава, врахування в положеннях законодавства України до 2017 р.
1	2	3	4
1	Визначення складу видів планової економічної діяльності, об'єктів, що потребують проведення оцінки дії на навколишнє середовище	ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [11]. Є повний перелік складу видів економічної діяльності. Передбачено види діяльності суб'єктів будівельної галузі та будівництво певних категорій об'єктів, на створення яких потрібна оцінка дії на навколишнє середовище. Передбачено здійснення оцінки дії на навколишнє середовище для двох категорій об'єктів та видів господарської діяльності, в т.ч. в сфері будівельної галузі: – для першої категорії: для здійснення будівництва таких об'єктів (аеродроми, аеропорти, які мають основні злітно-посадкові смуги довжиною 2,1 км та більше; автомагістралі; автомобільні дороги з певними типами призначення та характеристиками; магістральні залізничні лінії загальних користувачів; гідротехнічні споруди річкових, морських портів з певними типами призначення та характеристиками; глибоководні суднові ходи з певними типами призначення та характеристиками; повітряні лінії електропередачі з певними типами призначення та характеристиками); – для другої категорії: для здійснення: будівництва об'єктів інженерної інфраструктури, меліоративних систем в сфері лісівництва, сільського господарства, водного господарства;	ст. 21 Закону України «Про екологічну експертизу» від 1995 р. – вказівка на те, що на КМУ покладено компетенцію визначення складу видів економічної діяльності, що потребують проведення оцінки дії на навколишнє середовище. Відсутній повний перелік складу видів економічної діяльності.

(Закінчення таблиці 1)

1	2	3	4
1		будівництва, експлуатації об'єктів інфраструктурної сфери (житлових, розважальних, торговельних кварталів (комплексів) з певними типами призначення та характеристиками, інженерної інфраструктури до цих об'єктів); будівництва, експлуатації кінотеатрів, автомобільних стоянок, вокзалів, споруд, ліній, колій різних видів транспорту, транспортних терміналів, гребель, обладнання в сфері водного фонду з певними типами призначення та характеристиками. Чітко визначений перелік дозволяє визначити суб'єкту будівельної діяльності самостійно необхідність оцінки дії на навколишнє середовище. Із положень законодавства зрозуміло які об'єкти будівництва не потребують оцінки	
2	Високий рівень прозорості, відкритості процедури оцінки дії на навколишнє середовище	Рівень відкритості, прозорості документації, необхідної для прийняття рішень щодо ступеню впливу від планової діяльності та експлуатації об'єктів, є високим на всіх етапах оцінки. Вказане впливає на усунення можливих корупційних ризиків, врахування інтересів бізнес-середовища, громади	Низький рівень відкритості, прозорості документації, необхідної для прийняття рішень щодо ступеню впливу від планової діяльності та експлуатації об'єктів через формальність змісту, положень законодавства
3	Переваги для інвесторів в будівництві	Прозора, зрозуміла схема проведення оцінки дії на навколишнє середовище, отримання висновку щодо такого впливу забезпечує від ризиків економічний втрат	Низький рівень прозорості, чіткості проведення оцінки впливу, отримання висновку стосовно такого впливу обумовлюють високий ступінь ризикованості втрат
4	Відповідність процедури оцінки дії на навколишнє середовище положенням європейської моделі оцінки	Високий ступінь відповідності, що сприяє розвитку міжнародної інтеграції суб'єктів бізнес-середовища будівельної галузі. Положення порядку оцінки дії на навколишнє середовище відповідають положенням міжнародних стандартів оцінки	Низький рівень відповідності, що ускладнює функціонування суб'єктів будівельної галузі в міжнародному середовищі
5	Узгодженість процедури оцінки дії на навколишнє середовище з чинним законодавством	В будівельній галузі: Закони України «Про архітектурну діяльність», «Про регулювання містобудівної діяльності»	

Джерело: складено автором за матеріалами [1, с. 48; 11]

– для першої категорії: для здійснення будівництва таких об'єктів (аеродроми, аеропорти, які мають основні злітно-посадкові смуги довжиною 2,1 км та більше; автомагістралі; автомобільні дороги з певними типами призначення та характеристиками; магістральні залізничні лінії загальних користувань; гідротехнічні споруди річкових, морських портів з певними типами призначення та характеристиками; глибоководні суднові ходи з певними типами призначення та характеристиками; повітряні лінії електропередачі з певними типами призначення та характеристиками);

– для другої категорії: для здійснення: будівництва об'єктів інженерної інфраструктури, меліоративних систем в сфері лісівництва, сільського господарства, водного господарства; будівництва, експлуатації об'єктів інфраструктурної сфери (житлових, розважальних, торговельних кварталів (комплексів) з певними типами призначення та характеристиками, інженерної інфраструктури до цих об'єктів); будівництва, експлуатації кінотеатрів, автомобільних стоянок, вокзалів, споруд, ліній, колій різних видів транспорту, транспортних терміналів, гребель, обладнання в сфері водного фонду з певними типами призначення та характеристиками.

Зазначено, що після реформування законодавства в 2017 р. за вказаним напрямком суб'єкти бізнес-середовища, інвестори (в тому числі в будівельній галузі України) отримали можливість самостійного визна-

чення необхідності здійснення такої оцінки залежно від видів їх планової економічної діяльності, об'єктів щодо яких вони може бути передбачена;

2) високий рівень прозорості, відкритості процедури оцінки дії на навколишнє середовище. Вказано, що завдяки удосконаленню законодавства було забезпечено таку можливість, яка сприяє усуненню корупційних ризиків, сприяє покращенню проведення зазначеної процедури оцінки;

3) переваги для інвесторів в будівництві. Встановлено, що відповідно до положень чинного законодавства, що регулює дане питання починаючи з 2017 р. сформовано прозору, зрозумілу схему проведення оцінки дії на навколишнє середовище, отримання висновку щодо такого впливу, яка забезпечує від ризиків економічний втрат;

4) відповідність процедури оцінки дії на навколишнє середовище положенням європейської моделі оцінки, визначеної в положеннях законодавства від 2017 р., яка сприяє розвитку міжнародної інтеграції суб'єктів бізнес-середовища будівельної галузі;

5) узгодженість процедури оцінки дії на навколишнє середовище з чинним законодавством.

Систематизація основних характеристик законодавчого регулювання оцінки дії на навколишнє середовище дозволяє визначити основні нормативно-правові аспекти в сфері екологізації, які слід враховувати в положеннях стратегії розвитку в будівельній галузі. А саме,

Таблиця 2. Процедура порядку врахування вимог ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [11] щодо оцінки дії на навколишнє середовище в плануванні стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі

№ з/п	Етап / показники	Характеристика
1	2	3
I	Для суб'єктів будівельної галузі всіх категорій	
1	Визначення необхідності проведення оцінки дії на навколишнє середовище (оцінки впливу на довкілля) (скорочено ОВД) (самостійно або із залученням експертів)	
1.1	Якщо суб'єкт будівельної галузі планує будівництво, будівельно-ремонтні роботи за об'єктами: – першої категорії: аеродроми, аеропорти, які мають основні злітно-посадкові смуги довжиною 2,1 км та більше; автомагістралі; автомобільні дороги з певними типами призначення та характеристиками; магістральні залізничні лінії загальних користувань; гідротехнічні споруди річкових, морських портів з певними типами призначення та характеристиками; глибоководні суднові ходи з певними типами призначення та характеристиками; повітряні лінії електропередачі з певними типами призначення та характеристиками; – другої категорії: об'єкти інженерної інфраструктури, меліоративні системи в сфері лісівництва, сільського господарства, водного господарства; об'єкти інфраструктурної сфери (житлові, розважальні, торговельні квартали (комплекси) з певними типами призначення та характеристиками, інженерної інфраструктури до цих об'єктів; кінотеатри, автомобільні стоянки, вокзали, споруди, лінії, колії різних видів транспорту, транспортні термінали, греблі, обладнання в сфері водного фонду з певними типами призначення та характеристиками.	Визначення необхідності обов'язкового проведення ОВД
1.2	Якщо суб'єкт будівельної галузі планує будівництво, будівельно-ремонтні роботи за об'єктами, які не включені до складу об'єктів, включених до двох категорій і визначених ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [11]	Визначення відсутності необхідності обов'язкового проведення ОВД
II	Для суб'єктів будівельної галузі, яким потрібно проведення ОВД	Передбачення в оперативних планах, що є складовими стратегії розвитку, обов'язкового проведення ОВД для суб'єктів будівельної галузі
2	Збір та систематизація даних щодо впливу на довкілля від здійснення планової діяльності в сфері будівництва та експлуатації об'єкта	Дані щодо: – впливу на забруднення атмосферного повітря (викиди оксидів азоту, викиди оксиду вуглецю, викиди СТЧ (суспендовані тверді частки), викиди бензапіренів, викиди сірки діоксиду, викиди погано розчинних фторидів, викиди НМЛОС (насичених вуглеводних), викиди титану діоксиду, викиди фтористого водню, викиди легко розчинних фторидів, викиди заліза, сполук заліза, викиди мангану, сполук мангану); – акустичних впливів від здійснення будівельних робіт в межах існуючих житлових територій; – забруднень ресурсів водного фонду; – управління відходами. Здійснюється самостійно або із залученням експертів.
3	Етап погодження документації для проведення публікації у Єдиному Реєстрі з ОВД	Здійснюється самостійно або із залученням експертів.
4	Етап прийняття участі у громадських обговореннях проекту	Здійснюється самостійно або із залученням експертів.
5	Етап отримання Висновку з ОВД, в якому відповідним Уповноваженим органом зазначено допуск або неможливість здійснення відповідних видів планової економічної діяльності суб'єкта будівельної галузі, виокремлено перелік екологічних умов її здійснення	Складається Уповноваженим органом за результатами оцінки документів, даних громадських обговорень проекту. Отриманням займається суб'єкт будівельної галузі самостійно або залучені експерти, консалтингові структури
6	Визначення планових строків обов'язкового проведення ОВД для суб'єктів будівельної галузі	Від 4 до 8 місяців залежно від рівня складності робіт, категорій об'єктів будівництва
7	Етап післяпроектного моніторингу	Враховується в стратегії розвитку суб'єкта будівельної галузі. Передбачає перевірку дотримання суб'єктом параметрів впливу на довкілля від здійснення планових видів діяльності, задекларованих у Висновку з ОВД; здійснення низки заходів щодо усунення негативних наслідків впливу (у разі виявлення Уповноваженим органом порушень декларативних засад).

Джерело: складено автором за матеріалами [1, с. 48; 11; 13]

керуючись положеннями ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [11] визначено процедуру порядку врахування вимог законодавства щодо оцінки дії на навколишнє середовище в плануванні стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі (табл. 2).

В ході дослідження було визначено перелік основних етапів зазначеної процедури, розрахованих як для суб'єктів будівельної галузі всіх категорій (для встановлення необхідності проведення оцінки дії на навколишнє середовище (оцінки впливу на довкілля) (скорочено ОВД)), так і для суб'єктів будівельної галузі, яким потрібно проведення ОВД. Вказана процедура сформульовано з урахуванням вимог чинного законодавства, практики її здійснення на рівні суб'єктів будівельної галузі України, консалтингових, юридичних компаній, які є посередниками при проходженні вказаного процесу.

В представлений процедурі визначено необхідність передбачення в плануванні стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі орієнтовних строків здійснення процесу оцінки (4-8 місяців залежно від рівня складності об'єктів, які заплановано будувати, відновлювати тощо). Вказане є дуже важливим аспектом, який потрібно враховувати при стратегічному плануванні розвитку підприємств (фізичних осіб-підприємців) даної сфери. Наукова новизна зазначеної процедури полягає в тому, що вперше визначено порядок здійснення оцінки дії на навколишнє середовище в плануванні стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі, який враховує існуючі вимоги чинного законодавства в сфері екологізації, фактичну практику за вказаним напрямком.

Потрібно констатувати, що забезпечення оцінки дії на навколишнє середовище в плануванні стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі в рамках етапу збору, систематизації даних щодо впливу від здійснення планової діяльності в сфері будівництва та експлуатації об'єкта передбачає врахування вимог екологічного законодавства України. Ці вимоги передбачені щодо впливу на забруднення атмосферного повітря, акустичних впливів від здійснення будівельних робіт в межах існуючих житлових територій, забруднень ресурсів водного фонду, управління відходами. Дослідження

нормативно-правових засад за вказаним напрямком дозволило відзначити, що:

1) регулювання граничних норм викидів в атмосферне повітря від діяльності суб'єктів будівельної галузі передбачено положеннями відповідного нормативного документу (Збірника показників емісії (питомих викидів) забруднюючих речовин в атмосферне повітря різними виробництвами (в тому числі будівництвом) [12]). Вивчення основ нормативного забезпечення дозволило виділити загальні граничні норми викидів в атмосферне повітря від діяльності суб'єктів будівельної галузі (табл. 3). Визначено, що серед таких викидів виокремлено дванадцять видів викидів за відповідними видами шкідливих речовин (викиди оксидів азоту, викиди оксиду вуглецю, викиди СТЧ (суспендовані тверді частки), викиди бензапіренів, викиди сірки діоксиду, викиди погано розчинних фторидів, викиди НМЛОС (насичених вуглеводних), викиди титану діоксиду, викиди фтористого водню, викиди легко розчинних фторидів, викиди заліза, сполук заліза, викиди мангану, сполук мангану). Дотримання вказаних норм вивчається при оцінці дії на навколишнє середовище в плануванні стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі. Зазначені норми визначаються в екологічній частині стратегії розвитку суб'єкта будівельної галузі. Також граничні вимоги виступають у якості основи нормативної оцінки екологізації стратегічного розвитку суб'єктів будівельної галузі України.

Окрім цього, дані стосовно граничних норм є основою в рамках здійснення інших видів оцінки екологізації стратегічного розвитку суб'єктів будівельної галузі України.

Параметри дотримання (порушення) граничних норм викидів в атмосферне повітря від діяльності суб'єктів будівельної галузі України, визначених положеннями законодавства [12], є основою стратегії їх екологізації, впливає на формування відповідних напрямків стратегічного розвитку в розрізі управління екологічними нормами.

2) регулювання граничних норм акустичних впливів від здійснення будівельних робіт в межах існуючих житлових територій здійснюється відповідно з вимогами

Таблиця 3. Загальні граничні норми викидів в атмосферне повітря від діяльності суб'єктів будівельної галузі України

№ з/п	Види викидів в атмосферне повітря від діяльності суб'єктів будівельної галузі	Граничні норми викидів в атмосферне повітря, визначені нормативними вимогами
1	2	3
	Викиди в сфері виробництва будівельної продукції різних категорій (надання будівельних послуг, виконання будівельних робіт)	
1	Викиди оксидів азоту	0,5 мг на 1 м ³
2	Викиди оксиду вуглецю	5 мг на 1 м ³
3	Викиди СТЧ (суспендовані тверді частки)	0,5 мг на 1 м ³
4	Викиди бензапіренів	0,1 мкг на 100 м ³
5	Викиди сірки діоксиду	0,5 мг на 1 м ³
6	Викиди погано розчинних фторидів	0,2 мг на 1 м ³
7	Викиди НМЛОС (насичених вуглеводних)	0,2 мг на 1 м ³
8	Викиди титану діоксиду	0,5 мг на 1 м ³
9	Викиди фтористого водню	0,02 мг на 1 м ³
10	Викиди легко розчинних фторидів	0,03 мг на 1 м ³
11	Викиди заліза, сполук заліза	0,04 мг на 1 м ³
12	Викиди мангану, сполук мангану	0,001 мг на 1 м ³

Джерело: складено автором за матеріалами [12]

Державних санітарних норм допустимих рівнів шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови, затверджених Наказом Міністерства охорони здоров'я України в 2019 р. [5]. Вказаним нормативно-правовим актом передбачено, що граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій (табл. 4). Вказаними нормами передбачено граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах чотирьох категорій територій, зокрема: територій житлових забудов; територій, що прилягають до будинків житлового фонду, які мають підвищений рівень комфортності, котеджних будинків; територій, які напряму прилягають до будинків житлового фонду, будівель інших спеціалізованих категорій (амбулаторії, поліклініки, пансіонати, будинки відпочинку, дитячі дошкільні заклади, будинки-інтернати для інвалідів, людей похилого віку, школи, інші навчальні заклади, музеї, храми, бібліотеки); територій майданчиків відпочинку на територіях груп будинків житлового фонду (комплексів), житлових мікрорайонів, котеджних будинків, будівель інших спеціалізованих категорій (дитячі дошкільні заклади, будинки-інтернати для інвалідів, людей похилого віку, школи, інші навчальні заклади різних форм власності).

Встановлено, що вимоги Державних санітарних норм допустимих рівнів шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови, затверджених Наказом Міністерства охорони здоров'я України в 2019 р. [5] є чинними з 22.02.2019 р. При цьому, як свідчить аналіз практики оцінки дії на навколишнє середовище в плануванні стратегії розвитку суб'єктів будівельної галузі, граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих

житлових територій щодо деяких об'єктів плануються, декларуються відповідно до положень Державних будівельних норм (зокрема, ДБН В.1.1-31:2013) [4]. Вимоги ДБН В.1.1-31:2013 щодо граничних норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій представлено в табл. 5. Відмічено, що вимоги вказаних норм чинні в Україні починаючи з 01.06.2014 р. Тобто, щодо граничних норм акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій в Україні діють два нормативних документи, затверджених різними інституційними державними органами (Міністерством охорони здоров'я України (скорочено МОЗу) в 2019 р. та Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (скорочено Мінрегіону) в 2013 р. (чинність з 01.06.2014 р.)). Дослідження даних табл. 5 свідчить про існування певних відмінностей щодо граничних норм акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій в Україні у визначенні Мінрегіону та МОЗу. А саме, Мінрегіоном в ДБН В.1.1-31:2013) [4] встановлено нижчий рівень граничних норм акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій більшості категорій. Зважаючи на вищезазначене, слід відмітити, що хоча положення Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [11] і сприяють усуненню корупційних, інвестиційних ризиків в будівельній галузі, існуючі нормативні акти, що регулюють граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій можуть ускладнювати зазначений процес оцінки впливів.

Таблиця 4. Граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій згідно вимог Державних санітарних норм допустимих рівнів шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови, затверджених Наказом Міністерства охорони здоров'я України в 2019 р.

№ з/п	Види територій, на які здійснюються акустичні впливи від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи)	Граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи), визначені нормативними вимогами, дБА	
		В денний час доби	В нічний час доби
1	2	3	4
	Граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій (територій житлових забудов)		
1	В межах територій житлових забудов	60 дБА	50 дБА
2	В межах територій, що прилягають до будинків житлового фонду, які мають підвищений рівень комфортності, котеджних будинків	50 дБА	40 дБА
3	В межах територій, які напряму прилягають до будинків житлового фонду, будівель інших спеціалізованих категорій (амбулаторії, поліклініки, пансіонати, будинки відпочинку, дитячі дошкільні заклади, будинки-інтернати для інвалідів, людей похилого віку, школи, інші навчальні заклади, музеї, храми, бібліотеки)	55 дБА	45 дБА
4	В межах територій майданчиків відпочинку на територіях груп будинків житлового фонду (комплексів), житлових мікрорайонів, котеджних будинків, будівель інших спеціалізованих категорій (дитячі дошкільні заклади, будинки-інтернати для інвалідів, людей похилого віку, школи, інші навчальні заклади різних форм власності)	45 дБА	45 дБА

Джерело: складено автором за матеріалами [5]

Таблиця 5. Граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій згідно вимог Державних будівельних норм ДБН В.1.1-31:2013, затверджених Мінрегіоном в ДБН в 2013 р.

№ з/п	Види територій, на які здійснюються акустичні впливи від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи)	Граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи), визначені нормативними вимогами, дБА	
		В денний час доби	В нічний час доби
1	2	3	4
I	Граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій (територій житлових забудов)		
1	В межах територій житлових приміщень інших спеціалізованих категорій (пансіонати, будинки відпочинку, будинки-інтернати для інвалідів, людей похилого віку)	40 дБА	30 дБА
2	В межах територій житлових приміщень інших спеціалізованих категорій (спальні приміщення в закладах: шкіл-інтернатів, дитячих дошкільних закладів)	40 дБА	30 дБА
3	В межах територій житлових приміщень квартир населення	40 дБА	30 дБА
4	В межах територій житлових кімнат, розміщених в гуртожитках	40 дБА	30 дБА
5	В межах житлового номерного фонду готелів		
5.1	категорії 4, 5-ї зірок	35 дБА	30 дБА
5.2	категорії 4, 5-ї зірок	40 дБА	30 дБА
5.3	категорії готелів нижче 3-х зірок	45 дБА	35 дБА
6	В межах територій, які напряму прилягають до будинків будівель інших спеціалізованих категорій (диспансери, пансіонати, будинки відпочинку, будинки-інтернати для інвалідів, людей похилого віку)	55 дБА	45 дБА
7	В межах територій, що прилягають до будинків житлового фонду	55 дБА	45 дБА
8	В межах територій, які напряму прилягають до будівель інших спеціалізованих категорій (амбулаторії, поліклініки, дитячі дошкільні заклади, школи, інші навчальні заклади, музеї, храми, бібліотеки)	55 дБА	55 дБА
9	В межах територій майданчиків відпочинку на територіях груп будинків житлового фонду (комплексів), житлових мікрорайонів, котеджних будинків, будівель інших спеціалізованих категорій (дитячі дошкільні заклади, будинки-інтернати для інвалідів, людей похилого віку, школи, інші навчальні заклади різних форм власності)	45 дБА	45 дБА
10	В межах інших будівель та приміщень інших спеціалізованих категорій	від 35 до 55 дБА	від 35 до 55 дБА

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Відповідно, на наш погляд, є необхідність врегулювання вказаного питання. А саме, визначення в Законі України «Про оцінку впливу на довкілля» [11] вказівки на нормативний акт, який регулює граничні норми акустичних впливів від здійснення будівельних робіт (реконструкції, будівельні роботи) в межах існуючих житлових територій дозволить усунути складнощі проведення процедури оцінки впливу на довкілля, дасть можливість підвищити рівень захисту інвесторів в будівельній галузі, сприятиме кращому стратегічному плануванню та управлінню розвитком суб'єктів даної сфери;

3) регулювання граничних норм забруднень ресурсів водного фонду забезпечено відповідною нормативно-правовою базою, а саме:

– Водним кодексом України [2]. В даному нормативно-правовому акті встановлено загальні законодавчі засади щодо:

нормативів в сфері охорони, використання водних ресурсів і проведення їх відтворення (ст. 35). Зазначені нормативи враховуються суб'єктами будівельної галузі при розробці та впровадженні активних інноваційних

стратегій розвитку, орієнтованих на відтворення ресурсів (в тому числі водних);

нормативів в сфері дотримання параметрів екологічної безпеки використання водних ресурсів для економічних потреб, потреб громадян, в тому числі на об'єктах нерухомості, збудованих суб'єктами будівельної галузі (ст. 36). Врахування екологічних параметрів води є важливим аспектом стратегічного планування діяльності щодо будівництва певних об'єктів для населення, потреб економіки, рівень відповідності якості води нормативним вимогам є передумовою цінних параметрів будівельної продукції. Відповідно, вказані нормативи, визначені Кодексом, враховуються в стратегіях розвитку суб'єктів будівельної галузі;

нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин (ст. 38). В рамках зазначеної категорії нормативів суб'єкт будівельної галузі може оцінити рівень нормативного впливу на водний фонд, врахувати такий вплив, його граничні норми в екологічній стратегії, що входить до загальної стратегії розвитку.

Варто відмітити, що положеннями ст. 35, 36, 37 Водного кодексу України [2] передбачено, що затвер-

дження таких нормативів здійснюється на рівні державного органу влади (Кабінету міністрів України);

– Законом України «Про внесення змін до Водного кодексу України» (2000 р.) [9], яким визначено, що будівельні роботи не відносяться до робіт, пов'язаних із спеціальним водокористуванням і, відповідно, не передбачають додаткових заборів водних ресурсів із застосуванням спеціальної техніки, споруд, пристроїв, викидів певних забруднюючих речовин у об'єкти водного фонду тощо. Слід відмітити, що такі умови будівельної діяльності визначено в положеннях вказаного закону, і їх слід враховувати при плануванні, впровадженні стратегій розвитку. Недостатньо високий технологічний рівень виробництва будівельної продукції, злочинне порушення підходів до управління будівельними відходами (скидання відходів в об'єкти водного фонду в цілях економії витрат на їх рециклінг або утилізацію) можуть стати причиною порушення екології за даним напрямком, виникнення штрафів, втрати репутації на ринку будівельної галузі;

4) регулювання управління відходами в будівельній діяльності передбачено положеннями:

– Закону України «Про відходи» (1998 р.) [8], в якому визначено перелік загальних організаційно-правових, економічних засад функціонування суб'єктів (в тому числі в будівельній галузі), пов'язаних з: уникненням або скороченням рівня утворень відходів, здійсненням їх збору, обробки, пакування, утилізації, захороненням, вивезенням, нівелюванням їх негативної дії на довкілля, здоров'я населення країни тощо. Дослідження норм вказаного доходу показує, що порядок їх ідентифікації та повний перелік передбачено Державним класифікатором відходів ДК 005-96 [3]. В зазначеному нормативному документі визначено класифікацію будівельних відходів, їх повний склад;

– Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць (2011 р.) [6], в рамках яких визначено нормативне забезпечення вивезень будівельних відходів (санітарно-технічні та архітектурні норми).

Слід відзначити, що плановими положеннями екологічної стратегії (як складової загальної стратегії розвитку) суб'єкта будівельної галузі враховуються вказані норми. Відповідно до порядку задекларованого дотримання нормативів, визначених випереджувальних

напрямок (використання інноваційних методів та підходів в управлінні будівельними відходами) формується стратегія управління доходами, яка у разі ефективного планування та впровадження може забезпечити високу ефективність для підприємств (підприємців-фізичних осіб) в цій сфері економічної діяльності.

По-друге, існують нормативні документи (Державні та галузеві будівельні норми [7]), що регулюють організаційно-технічні, архітектурні, геологічні, інженерні норми, які враховують при проектуванні об'єктів будівництва, загальному формуванні стратегій розвитку суб'єктів галузі за цими об'єктами, підходами, методами будівельної діяльності. Врахування вимог вказаних норм є обов'язковим і свідчить про декларування та впровадження нормативної екологізації в рамках загальної стратегії розвитку суб'єкта будівельної галузі, і використання інноваційних випереджувальних заходів, методів є передумовою застосування активних стратегій. Оцінку дотримання таких норм покладено на відповідні виконавчі органи. Високий рівень, постійний моніторинг дотримання обов'язкових норм будівництва, відкритість і публічність висвітлення результатів такої оцінки можуть декларуватись в стратегії розвитку, і, в свою чергу, стати однією з переваг суб'єкта будівельної галузі в ринковому середовищі.

Висновки з проведеного дослідження. В дослідженні здійснено систематизацію та аналіз нормативно-правового забезпечення формування та реалізації стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі в Україні. Встановлено, що основними напрямками такого регулювання виступають: екологічні напрямки діяльності суб'єктів будівельної галузі (екологічні параметри впливу, визначені в державних будівельних нормах, природоохоронному законодавстві); організаційно-технічні, архітектурні, геологічні, інженерні норми будівельної діяльності. Відзначено, що існуючі нормативно-правові засади враховуються суб'єктами будівельної галузі як на рівні нормативних граничних норм в рамках нормативної стратегії екологізації, стратегій управління архітектурними, організаційно-технічними, геологічними, інженерними параметрами (складових загальної стратегії розвитку), а випереджувальні напрямки є свідченням декларування та впровадження активних, інноваційних стратегій.

1. Алексеева С., Вихрист С., Єндрюшка С., Мікуліч Н., Скрильніков Д., Шимкус М. *Європейська інтеграція у сфері оцінки впливу на довкілля*. Київ, 2018. 136 с.

2. *Водний кодекс України від 6 червня 1995 року № 213/95-ВР*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.12.2019).

3. *Державний класифікатор відходів ДК 005-96*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/nac_kls/op_dk005_2016.htm (дата звернення: 28.12.2019).

4. *Державні будівельні норми України В.1.1-31:2013 «Захист територій, будинків і споруд від шуму», затверджені Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27.12.2013 № 630*. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/tech-reg/normivannia/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi-2/> (дата звернення: 28.12.2019).

5. *Державні санітарні норми допустимих рівнів шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови, затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України 22.02.2019 № 463*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-19> (дата звернення: 28.12.2019).

6. *Державні санітарні норми та правила утримання територій населених місць, затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України 17.03.2011 № 145*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11> (дата звернення: 28.12.2019).

7. *Державні та галузеві будівельні норми*. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/tech-reg/normivannia/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi-2/> (дата звернення: 28.12.2019).

8. Закон України «Про відходи» від 5 березня 1998 року № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.12.2019).

9. Закон України «Про внесення змін до Водного кодексу України» від 21 вересня 2000 року № 1990-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1990-14> (дата звернення: 28.12.2019).

10. Закон України «Про екологічну експертизу» від 09.02.1995 р. № 45/95-ВР (втрапив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/45/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.12.2019).

11. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 р. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (дата звернення: 28.12.2019).

12. Збірник показників емісії (питомих викидів) забруднюючих речовин в атмосферне повітря різними виробництвами, затверджений в 2004 р. Українським науковим центром технічної екології. URL: http://online.budstandart.com.ua/catalog/doc-page.html?id_doc=53404 (дата звернення: 28.12.2019).

13. Оцінка впливу на довкілля. URL: <http://cern.com.ua/uslugi/other-services/uslugi-other-services-ovd/> (дата звернення: 28.12.2019).

14. Шаравара В.В., Бондаренко О.О., Тарасова О.Г., Гаврилюк Р.Б., Гулевець Д.В., Савченко С.А. Впровадження оцінки впливу на довкілля в Україні: аналіз ризиків і перспектив (громадське бачення). Київ : НЕЦУ, 2019. 29 с.

1. Aleksyeyeva Ye., Vukhryst S., Yendroshka Ye., Mikulich N., Skryl"nikov D., Shymkus M. (2018) Yevropejs"ka intehtraciya u sferi ocinky vplyvu na dovkillya [European integration in the field of environmental impact assessment]. Kyiv. (in Ukrainian)

2. Vodnyj kodeks Ukrayiny vid 6 chervnya 1995 roku № 213/95-VR [Water Code of Ukraine of June 6, 1995 No. 213/95-BP]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80> (accessed 28 December 2019).

3. Derzhavnyj klasyfikator vidxodiv DK 005-96 [State waste classifier DK 005-96]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/nac_kls/op_dk005_2016.htm (accessed 28 December 2019).

4. Derzhavni budivel"ni normy Ukrayiny V.1. I-31:2013 «Zaxyst terytorij, budynkiv i sporud vid shumy», zatverdzeni Nakazom Ministerstva rehional"noho rozvytku, budivnytva ta zhytlovo-komunal"noho hospodarstva Ukrayiny vid 27.12.2013 № 630 [State Building Regulations of Ukraine B.1.1-31: 2013 «Protection of Territories, Buildings and Structures from Noise», approved by the Order of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine from December 27, 2013 No. 630]. Retrieved from: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/tech-reg/normuvannia/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi-2/> (accessed 28 December 2019).

5. Derzhavni sanitarni normy dopustymykh rivniv shumy v prymyshennyx zhytlovyx ta hromads"kyx budynkiv i na terytoriyi zhytlovoi zabudovy, zatverdzeni Nakazom Ministerstva oxorony zdorov'ya Ukrayiny 22.02.2019 № 463 [State sanitary standards of permissible noise levels in the premises of residential and public buildings and in the territory of residential buildings, approved by the Order of the Ministry of Health of Ukraine 22.02.2019 No. 463]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-19> (accessed 28 December 2019).

6. Derzhavni sanitarni normy ta pravyla utrymannya terytorij naselenyh misc", zatverdzeni Nakazom Ministerstva oxorony zdorov'ya Ukrayiny 17.03.2011 № 145 [State sanitary rules and rules for the maintenance of territories of settlements, approved by the Order of the Ministry of Health of Ukraine 17.03.2011 No. 145]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11> (accessed 28 December 2019).

7. Derzhavni ta haluzevi budivel"ni normy [State and industry building codes]. Retrieved from: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/tech-reg/normuvannia/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi-2/> (accessed 28 December 2019).

8. Zakon Ukrayiny «Pro vidhody» vid 5 bereznya 1998 roku № 187/98-VR [Law of Ukraine "On Waste" of March 5, 1998 No. 187/98-BP]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80> (accessed 28 December 2019).

9. Zakon Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do Vodnoho kodeksu Ukrayiny» vid 21 veresnya 2000 roku № 1990-III [Law of Ukraine "On Amendments to the Water Code of Ukraine" of September 21, 2000 No. 1990-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1990-14> (accessed 28 December 2019).

10. Zakon Ukrayiny «Pro ekolohichnu ekspertyzu» vid 09.02.1995 r. № 45/95-VR (vtratyv chynnist") [Law of Ukraine "On Environmental Expertise" of 09.02.1995 № 45/95-BP (repealed)]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/45/95-%D0%B2%D1%80> (accessed 28 December 2019).

11. Zakon Ukrayiny «Pro ocinku vplyvu na dovkillya» vid 23 travnya 2017 r. № 2059-VIII [Law of Ukraine "On Environmental Impact Assessment" of May 23, 2017 № 2059-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (accessed 28 December 2019).

12. Zbirnyk pokaznykh emisiyi (pytomyx vykydiv) zabrudnyuyuchykh rehovyn v atmosferne povitrya riznyymi vyrobnyctvamy, zatverdzenyj v 2004 r. Ukrayins"kyim naukovym centrom tehnicnoyi ekolohiyi [Collection of emission indicators (specific emissions) of pollutants into the atmospheric air by various productions, approved in 2004 by the Ukrainian Scientific Center for Technical Ecology]. Retrieved from: http://online.budstandart.com.ua/catalog/doc-page.html?id_doc=53404 (accessed 28 December 2019).

13. Ocinka vplyvu na dovkillya [Environmental Impact Assessment]. Retrieved from: <http://cern.com.ua/uslugi/other-services/uslugi-other-services-ovd/> (accessed 28 December 2019).

14. Sharavara V.V., Bondarenko O.O., Tarasova O.H., Havrylyuk R.B., Hulevec" D.V., Savchenko S.A. (2019) Vprovadzhennya ocinky vplyvu na dovkillya v Ukrayini: analiz ryzykiv i perspektyv (hromads"ke bachennya) [Implementation of Environmental Impact Assessment in Ukraine: Risk and Prospects Analysis (Public Vision)]. Kyiv: NECU. (in Ukrainian)

E-mail: oleksandrakononova@gmail.com

E-mail: oleksandra.kononova@pgasa.dp.ua